

TY JSI BRATR VLADA KŇAŽKA Z DRUHÉ B?

Kde leží Horní Plachtince?

Nad Dolními Plachtinci a Středními Plachtinci.

Myslíš, že tato lokalizace bude čtenářům stačit?

Mohu to ještě více upřesnit. 48° 12' 54" severní šířky, 19° 20' 17" východní délky.

Až takhle přesně?

Nebudu mystifikovat – toto jsou zeměpisné souřadnice Velkého Krtíše. Horní Plachtince leží od Velkého Krtíše asi šest kilometrů na západ vzdušnou čarou. V Dolních Plachtincích odbočíš na Střední Plachtince a za nimi jsou Horní Plachtince. Tam končí cesta. Nedaleko je také známé městečko Modrý Kameň. A celý ten kousek Slovenska se jmenuje Hont. Proč se ptáš na Horní Plachtince?

Protože podle údajů v různých encyklopediích ses tam 28. srpna 1945 narodil.

To sedí.

Jak k tomu došlo?

Asi tak, že plus minus devět měsíců předtím muselo k něčemu dojít mezi mým otcem a mojí matkou.

Tví rodiče byli také z některých Plachtinců?

Z Plachtinců ne, ale pocházeli z toho kraje. Máma se narodila v Pliešovcích a táta v obci Dačov Lom, přesněji v osadě Útlaka. Otcovi rodiče žili s námi, mámini na lazech nad Horními Plachtinci, měli tam svoje hospodářství.

Hont je zajímavý region, severní část je hornaté střední Slovensko, na jihu je rovina a žijí tam Maďaři. Horní Plachtince jsou jaké?

Čistě slovenská vesnice. A evangelická. Také Střední Plachtince. Ale Dolní Plachtince jsou již převážně katolické.

Horní Plachtince patřily Dacsovým, šlechtickému rodu, který se přidal k reformaci. A poddaní byli povinni vyznávat náboženství svého pána.

Přesně tak, Malé Zlievce, kde jsem později bydlel, jsou téměř stoprocentně slovenské a evangelické, ale za kopcem jsou Velké Zlievce a ty jsou ze tří čtvrtin maďarské a katolické. Za kopcem se mění svět.

Čím byl tvůj otec?

Otcův otec Juraj Kňazko, ročník 1873, byl sedlák, ale také zedník, chodíval stavět Budapešť. Můj otec se narodil v roce 1914 a také začínal jako sedlák. Na začátku čtyřicátých let děda prodal nějaká pole a otec koupil v Horních Plachtincích dům, kde byl krám a hospoda. Tam jsem se narodil.

V hospodě?

Skoro. Když říkám, že jsme měli krám a hospodu, zní to honosně, ale pravda byla prozaičtější – náš dům měl dvě místnosti, v první byl ten krám a hospoda a v druhé žila celá naše rodina.

Kde Kňazkovi prožili válku?

V Horních Plachtincích. Otec byl za Slovenského štátu dokonce nějakou dobu policajtem, ale když vypuklo Slovenské národní povstání, ihned se k němu přidal. Nasedli s nějakými kamarády do auta a jeli do Banské Bystrice. Měl takové staré nákladní auto, také motorku a ještě osobní auto – Tatra 57 B.

Takže podnikatel?

To je asi silné slovo, ale fakt je, že otec byl velice životaschopný člověk, dnes bychom hezky slovensky řekli – selfmademan. Od útlého dětství dřel, ze sedláka se vypracoval na obchodníka, pamatuji se, že obchodoval se dřevem. Já si na své útlé dětství v Horních Plachtincích vlastně ani nepamatuji, byly mi dva roky, když jsme se přestěhovali do Brezna.

A co tam?

Tehdy ještě nebyl komunismus, fungovalo svobodné podnikání, alespoň v malém. V Breznu měl otec ten byznys se dřevem. Koupil dům, měl tam kancelář. Z Brezna si toho už dost pamatuji.

Co například?

Pamatuji si, že jsem měl tříkolku, ale ne takovou obyčejnou. Byla jako autíčko, dvě kola vpředu, jedno vzadu, pedály vpředu, měla volant.

Takovou měly jen děti z lepších rodin.

Možná jsme tehdy byli lepší rodina, měli jsme auto, táta v sobotu v kavárně hrál preferans, nejstarší bratr Jano ho na mámin příkaz vodil domů. Ještě si pamatuji, že v Breznu jsem chodil do školky, říkalo se jí „chůvov“.

Řekl jsi, že když šel otec do Brezna, ještě nebyl komunismus, ale za chvíli již přišel. Jak dopadl váš obchod se dřevem?

To si nepamatuji, byly mi tři roky. Zřejmě o tu živnost přišel. Vím jen, že v roce 1949 jsme se přestěhovali do Bratislavy, otec začal pracovat jako vedoucí úctárny v Průmstavu.

Máš sourozence?

Měl jsem. Svoje dva bratry bych v této knize nechtěl obejít, byli pro mě v mém životě velmi důležití.

Neuhýbej, vyprávěj.

Já jsem byl nejmladší, nejstarší Jano byl o šest let a Vlado o rok a čtvrt starší. Jano byl pro mě i Vlada autorita. S Vladem jsme byli pořád spolu, rostl z něj silný chlap, já jsem byl vždy slabší. Ale od útlého dětství jsme byli pořád v sobě. Viš, kdy vznikla moje první jizva na těle? Tahleta, co mám pod nosem?

Netuším.

Když mi bylo šest neděl, máma mě držela na rukách a řekla Vladovi: „Pojď sem, ukážu ti bratříčka.“ A Vlado měl ruku za zády a v ní poleno. A prásk po mně. Tuším od té doby se začala formovat ta moje drsnější povaha. První, co si pamatuji z tohoto světa, je, že mě Vlado zlobí. Například ještě v Breznu jednou nastrčil na pohrabáč plechovku od konzervy, rozpálil ji v kamnech, a když již byla rozžhavená, vynadal ji a řekl mi: „Sáhni si, Milánku!“ Byl jsem malý a hloupý, sáhl jsem si na ni, přilepila se mi na dlaň a on se hrozně smál.

Rodiče mu dovolili, aby tě týral?

Otec naše šarvátky vždy řešil s chladnou hlavou. V Breznu jsme měli v obýváku takovou vysokou stavěnou pec, v zimě byla vždy příjemně teplá. Když jsme se rvali, odtrhl nás od sebe, Vlada vysadil na ta

kamna a mě na vysokou skříň. A řekl: „Až vás přejde chuť se prát, zavolejte na mě, jsem vedle v kanceláři.“ Chvíli jsme si ještě nadávali, ale neuměli jsme slézt dolů, byli jsme moc malí, křičeli jsme na otce, ať nás sundá, udělal to, ale za chvíli jsme byli znova v sobě, tak nás zase vysadil nahoru... No a na druhé straně jsme byli odkázáni na sebe, při hrách i v životě, takže jsme se po rvačkách vždy udobřili. Když jsme se prali s jinými dětmi, Vlado by byl dal za mě i život. Nedovolil nikomu, aby mě bil, na to měl monopol on. Jelikož jsem byl fyzicky slabší než on, tak jsem to musel něčím kompenzovat.

Čím?

Radikálností. Byl jsem schopen udělat cokoli, jen aby se mě bál. Čas od času jsem se vůbec nekontroloval. Jednou jsem ho dokonce píchnul nožem. To jsme byli již větší, on byl třeták, já druhák, sbíral jsem známky, ráno jsem se vzbudil brzy, abych roztrídil známky, co jsem si večer povyměňoval s kamarády, ale když Vlado vstal, tak mi je rozházel. Já jsem si je chránil, on mě zbil, a já jsem chytl nůž a píchl ho do čela, nůž se mu zapíchl pod kůži, houpal se tam... Máma z toho byla na mrtvici. Ale jinak jsme se měli opravdu rádi.

No to vidím. Víš, co je na tobě zvláštní? Že pocházíš sice z vesnice, ale není to na tobě znát. Na mnohých Bratislavanech je to vidět.

Já jsem Bratislavan od roku 1949. Až v Bratislavě jsem začal vnímat svět. Otec koupil v Podhradí na Mikulášské ulici půlku starého jednopatrového domu. Tři pokoje a kuchyň. Vedl mě za ruku po schodech k domu a řekl mi: „Milánku, ty jsi už velký kluk, brzo ti bude pět let...“ Nevím, proč mi tato věta utkvěla v paměti... Ostatně, ten dům byl v dezolátním stavu, bylo ho třeba kompletně zrekonstruovat. Na jaře 1950 se otec do toho pustil.

Co to znamenalo v roce 1950 dát do pořádku starý dům?

Odvhlčit ho, udělat novou střechu, nahodit novou omítku, postavit koupelnu... Ale dopadlo to jinak. Otec ani pořádně nezačal s rekonstrukcí, a už bylo po ní.

Proč?

V létě k nám přišli cizí lidé, udělali u nás domovní prohlídku a otce odvedli do vyšetřovací vazby.

A důvod?

Vykonstruovaný, lživý, nesmyslný. Typický pro nezákonnost v padesátých letech. Rozvracení republiky, spolupráce s americkou rozvědkou.

Tvůj otec byl v komunistické straně?

Ne. Jeho zatčení nebylo součástí stranických čistek, mlýn stalinského teroru ho semlel jako nestraníka, dalo by se říct, antikomunistu. Dva roky a čtyři měsíce ho drželi ve vyšetřovací vazbě, než upekli vykonstruovaný proces s protistátní skupinou.

Soudili víc lidí?

Jistého Stehlíka, jistého Piška, to prý byl agent CIA. Táta znal Piška, jednou prý u nás přespal.

To asi není legrace, když pětiletému klukovi zavřou tátu. Co ti řekla máma? Že táta bude delší dobu pryč, ale vrátí se?

Nic takového. Viděl jsem, jak ho zatkli, vnímal jsem to, nikdo mě nemohl ničím obalamutit. A byl jsem při tom i později, když ho soudili, to už mi bylo sedm let. Nejdřív to vypadalo, že ho odsoudí na smrt, pak že na doživotí, nakonec mu napařili třináct a půl roku. Sedm a půl roku si odseděl, pustili ho na podmínku v roce 1957.